

TPD ve CETAD ORTAK BASIN AÇIKLAMASI

“CİNSELLİK ÇOK BOYUTLUDUR”

28.06.2015

Basına ve Kamuoyuna

Onur Haftası etkinlikleri ile ülkemizde ve dünyanın bir çok bölgesinde insan hakları ve insanlık adına kanayan bir yara anımsanmış oldu. Gerek sağlık alanında gerek diğer sosyal alanlarda ayrımcılığa maruz kalan ve ağır bedeller ödemek zorunda kalan gey, lezbiyen, biseksüel ve transeksüel (LGBT) bireylerin hakları başta LGBT bireyleri olmak üzere toplumun çeşitli kesimlerince yaşanan acılar belleklerde tazelenerek bir kez daha haykırıldı.

Dünya Sağlık Örgütü Cinsel Sağlığı; *“Cinsellik fiziksel, duygusal, entelektüel ve sosyal yönlerinin kişiliği, iletişimi ve aşkı zenginleştirici etkilerinin bileşiminden oluşur. Herkesin cinsel bilgilere ulaşma ve cinsel ilişkiyi zevk için ya da üreme amacıyla yaşama hakkı vardır. Cinsel bir varlık olarak insanın sadece bedensel değil; duygusal, düşünsel ve toplumsal bütünlüğünü sağlayan, kişilik gelişimi, iletişim ve sevginin paylaşımını olumlu yönde zenginleştiren ve arttıran sağlıklılık halidir”* şeklinde tanımlamaktadır. Cinsel sağlık bir kişinin cinsel yaşamını bir zorlama olmadan, mutlu ve zarar görmeden sürdürebilmesidir. Kısaca, kişi cinselliği istediği kişi ile ve istediği biçimde yaşamalıdır. İster ikisi de aynı cinsiyetten, ister farklı cinsiyetten olsun kişilerin cinselliği farklı boyutları ile paylaşımları en doğal insan hakkıdır. Cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği, kişinin öznel kimliğinin bir parçası olduğu için tam zamanlı, yaşamın özel ve kamusal alanlarını kapsayan, bir kimlik ve var oluş biçimidir. Bu nedenle herhangi bir kişinin cinsel kimliğini ya da cinsel yönelimini gizleyerek sağlıklı bir yaşam sürebilmesi gerçekçi değildir.

Türkiye, heteroseksist toplumsal normların hakim olduğu; LGBT bireylerin kimliklerini görünmez tutarak zor ve ağır şartlarda yaşamak zorunda kaldıkları bir ülkedir. Toplumsal normlara uymadıkları için yaşamlarının ilk evresinde sıklıkla ailelerinden, eğitim süreçlerinde akranları ve eğitimcilerinden, çalışma hayatlarında ise iş verenleri tarafından, yaşamın her anında herhangi bir yerden gelebilen fiziksel, psikolojik ya da cinsel travmanın nesnesi olan LGBT bireylerin ruh sağlıkları kaçınılmaz olarak olumsuz etkilenmekte, kişiyi özkıyım davranışına yöneltecek kadar çaresiz kılabilmektedir.

Bu yıl haziran ayında, eşcinsel olduğu için ailesinden şiddet gördüğü iddia edilen 24 yaşındaki Sinan Akyüz intihar etmiştir. Yine Ocak ayında Eylül Cansın isimli kadın trans, yaşadığı ayrımcılığı ve baskıları anlattığı bir video kaydı bırakıp hayatına son vermiştir.

Kaos GL Derneği, 2014 Yılında Türkiye’de Gerçekleşen Homofobi ve Transfobi Temelli Nefret Suçları Raporu’nda medyaya yansıyan cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelli **5 nefret cinayeti, 11 nefret saldırısı** (biri ateşli silahla, biri doğrudan kolluk tarafından, ikisi kesici aletle, üçü birden fazla kişi tarafından) vakası yaşandığını bildirilmiştir. Yüz yüze, çevrimiçi ve telefonla bildirilen vakalara dayanarak hazırlanan bu rapora göre, 351 nefret suçu vakasından 118’i cinayet, cinayete teşebbüs, fiziksel şiddet, silahla yaralama, tecavüz veya diğer cinsel saldırıları içermektedir. *118 vakadan sadece 31’inin polise bildirildiği, yalnızca 4’ünün mahkemeye taşındığı bildirilmiştir.* LGBT bireylerin çoğu eğitim kurumlarında

ayrımcılığa uğradıklarını, olmadıkları bir kimlikte görülme ve tanınma zorunluluğu nedeniyle eğitimlerine devam edemediklerini belirtmektedir.

Biyoloji ve Tıbbın Uygulanması Bakımından İnsan Hakları ve İnsan Haysiyetinin Korunması Sözleşmesi Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından “*İnsan Hakları ve Biyotıp Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun*” adıyla ve 5013 Kanun numarası ve 03.12.2003 tarihinde kabul edilmiş, 20 Nisan 2004 tarih ve 25439 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Sözleşmenin 1. Madde’sinde “*Bu sözleşmede tüm insanların haysiyetini ve kimliğini koruyacak; biyoloji ve tıbbın uygulanmasında, ayırım yapmadan herkese, bütünlüklerine ve diğer hak ve temel hürriyetlerine saygı gösterilmesini güvence altına alacaklardır*” ifadesi; İnsanın Üstünlüğü tanımlayan 2. Madde’de “*İnsanın menfaatleri ve refahı, bilim veya toplumun saf menfaatlerinin üstünde tutulacaktır*” ifadesi; Sağlık Hizmetlerine Erişimde Adalet’i tanımlayan 3. Madde’sinde ise “*Taraflar, sağlık gereksinimleri ve mevcut kaynakları dikkate alarak, kendi yasal yetkileri dahilinde, uygun nitelikteki sağlık hizmetlerinden adil bir şekilde yararlanılmasını sağlayacak uygun tedbirleri alacaklardır*” ifadesi bulunmaktadır. TBMM tarafından onaylanmış bu evrensel ilkelere rağmen uygulamada ve mevzuatta LGBT bireylere yönelik açık ayrımcılık tüm şiddeti ile sürmektedir.

Daha önceki açıklamalarımızda da belirttiğimiz üzere trans bireyler, pek çok devlet hastanesinde cinsiyet dönüşümü sürecinde hormon ve cerrahi tedavileri için genel sağlık sigortalarından yararlanamamakta, ihtiyaç duydukları bakım hizmetleri konusunda psikiyatri, endokrinoloji, üroloji, jinekoloji ve tedavi sonrasında izlemlerini yapacak aile hekimliği alanlarında yeterli donanıma sahip uzman personelin kısıtlı olması gibi nedenlerle sağlık hizmetlerine erişim konusunda da zorluk yaşamakta ve hak ihlallerine maruz kalmaktadırlar.

Türk Tabipleri Birliği, Türkiye Psikiyatri Derneği, Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği tarafından bilimsel geçerliliği olmadığı gerekçeleriyle defalarca vurgulanmasına rağmen, Türk Medeni Kanunu 40. Madde’de yer alan “*Bir kişinin cinsiyet geçişi ameliyatı olabilmesi için üreme yeteneğinden kalıcı olarak yoksun olması gerekir*” şeklindeki ifade ile trans bireylerin temel insan haklarından biri olan kimliğine uyumlu bedene kavuşma hakkı yasal olarak ihlal edilmektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi bu yıl kanun maddesinin mevcut halinin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (AİHS) özel hayata saygı hakkını düzenleyen 8. Maddesini ihlali olduğuna karar vererek Türkiye’yi mahkum etmiştir. Trans bireylerin -aslında anayasal ve evrensel hakları olan- eşit vatandaşlık haklarına sahip olmaları ve devlet temelli ayrımcılığa son verilmesi için Türk Medeni Kanunu bir an önce değiştirilmeli, insan haklarına uygun hale getirilmelidir.

Eşcinselliğin hastalık sınıflamalarından çıkarılması, tedavi girişimlerinin sonlandırılması ise kademeli bir şekilde olabilmiş, eşcinselliğe hastalık olarak bakan bu büyük yanlışın dönülmesi psikiyatriyi toplumsal normların boyunduruğundan kısmen kurtaran önemli bir insan hakları kazanımı olmuştur. 40 yıl içindeki deneyimler göstermiştir ki; eşcinselliğin hastalık olarak kabul edilip edilmemesi kişilerin cinsel yönelimi üzerinde etki ederek, eşcinselliğin yaygınlığında bir değişikliğe neden olamaz, olmamıştır. Bilimsel geçerliliği olmadığı görülen dönüştürücü tedavi uygulamaları, hak ihlali dışında ruhsal açıdan geri dönüşümsüz zarar verme riski barındıran bu nedenle uluslararası meslek örgütleri tarafından uygulanmaması istenilen etik dışı uygulamalardır. Ülkemizde bu konuda LGBT bireylerin haklarına saygılı davranan meslektaşlarımız olmakla birlikte dönüştürücü tedavileri dillendiren bazı sağlık profesyonellerinin olduğunu görmekteyiz. Bu meslektaşlarımızı yakın dönem bilimsel çalışmaları gözden geçirerek etik davranmaya davet ediyor, bu tür

uygulamalarda ısrar ederek kendilerine başvuran kişilere zarar veren terapistlerin/sağlık çalışanlarının meslek örgütleri ve yasal birimlerce yargılanarak cezalandırılmaları gerektiğine inanıyoruz.

Sadece sağlık alanında değil eğitim kurumları ve eğitim-öğretim sisteminde de LGBT bireylerin hakları ve ruhsal bedensel gelişimleri için acil önlemler alınması gerektiğini düşünüyoruz. Toplumda geçerli olan önyargılarından arınmamış eğitimcilerin, bu hassas yaşta ve özel durumdaki gençlerin ruh sağlıkları söz konusu olduğunda daha dikkatli ve özenli davranmaları, çoğunluk gibi geleneksel normların katı bir savunucusu değil, bu gençler için birer rehber olmaları gerekmektedir. Toplumun geneline olduğu gibi eğitimciler ve rehberlik uzmanlarına LGBT kimlikler ile ilgili doğru bilginin ulaştırılması koruyucu ruh sağlığı hizmetlerinden biri olmalıdır.

Nefret suçlarının ortadan kaldırılmasının önündeki en önemli engel cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelli saldırıların 'nefret suçu' olarak görülmemesi ve "cezasızlık" uygulamalarıdır. Toplumsal homofobi ve transfobinin son bulması ancak, nefret suçlarının bütünüyle görünür kılınması, bir insan hakları ihlali ve suçu olarak teşhis ve teşhir edilmesi ile mümkün olacaktır.

LGBT bireylerin yaşadıkları toplumsal, hukuksal ve politik ayrımcılık sadece psikiyatrinin değil sosyal bilimlerin de konusudur ve bu bireyler için yaşamla eş değer bir halk sağlığı sorunudur. Bu konuda yapılabilecek çok disiplinli çalışmaların, LGBT bireylerin sorunlarına çözüm bulunmasında ve toplumdaki homofobi ve transfobinin ortadan kaldırılmasında rehber olacağını düşünüyor, LGBT bireylerin yaşadıkları ayrımcılık ve insan hakkı ihlallerine kamuoyunun dikkatini çekmek istiyoruz.

Kamuoyuna saygı ile sunulur.

Türkiye Psikiyatri Derneği Cinsel Bozukluklar Çalışma Birimi adına

Doç. Dr. Ejder Akgün Yıldırım

Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği adına

Uzm. Dr. Seven Kaptan